मित्रेन पीडां प्राप्स्यसीति ॥११॥ मनसो मोषणं विपरिलोपस्तेन गृहीतः अत एवातिशयेन मूढः [मूल्ढः B. गूढः A. गूटः C.] ॥१६॥ उध्नायेति [उध्ना C.] उध्नमनम् [उध्नानम् A. उध्नानम् C.] ऊर्ध्वश्वसनं [! ऊर्ध्वश्वस° A. C. ऊर्ध्वं वंस° B.] तत्प्राप्येत्यर्थः ॥१८॥ अपिनद्धो बन्धुयुक्तः ॥२०॥ न्येति नितरां प्राप्नोति ॥२२॥ ३ ॥४॥

अथाघाराख्यौ होमौ विधातुं सिद्धमर्थमनुवदति ॥१॥ चनशब्दोऽप्यर्थे । स्वाहेत्यपि शब्दं न ब्रूयात् ॥५॥ उपवहं वहप्रदेशोपरिश्लिष्टमौन्नत्यकरं दारु लौकिकाः कुर्वन्ति ॥७॥ आहवनीयस्य दक्षिणभागे असुरान्प्रति उद्धितवन्तः । उद्धितं पर्वतादिकमिव वीर्यमपि दुरासदम् । आघारयोर्दक्षिणोत्तरपरिधिसंधिमारभ्योभयतः करणम् ॥८॥ यद्वृक्षादीनां मूलं तन्तूष्णीमिव हि अदृश्यमानत्वात् ॥१०॥ एवमाघारयोः प्रतिनियतधर्मान्विधायानुष्ठानक्रमं विधत्ते । पूर्वाघारानन्तरं नोत्तराघार अपि तु अग्निमग्नीदित्याग्नीध्रं प्रति संप्रैषं ब्रूयात् अग्निमाहवनीयम् रथादिवहने अनडुदश्वादिकं योक्ष्यमाणास्तदीयस्कन्धस्योपरि युगधुरमध्युह्य पश्चात्पाशैर्युञ्जन्ति बध्नन्ति अतो धुरोऽध्यूहनस्थानीयः पूर्वाघारहोमः ॥१३॥ परिक्रम्य परिक्रम्य तत्तत्परिधिदेशं गत्वा तदनुसारेणाग्निं संमार्ष्टि । एकैकस्मिन्परिधौ संमार्जनस्य त्रिरावृत्तिं विधत्ते ॥१४॥ परिधित्रयानुसारेण परितोऽग्निं संमृज्य तदनन्तरमग्नेरुपरिष्टात्तूष्णीं त्रिः संमृज्यात् प्राङेत्प्रेरयेत् आघारयोर्मध्ये संमार्जनस्य करणात्तद्व्यवधाने सति मनश्च वाक्चैतदुभयं समानविषयं समानाश्रयमपि भिन्नमिव भवति ॥१५॥ ४ ॥४॥

स्रुक्स्रुवभृतोः पूर्वभागे । तदतिक्रमजनितमपराधं तन्त्रमस्कारेण शमयति ॥१॥ हवीरूपेण वेद्यामवस्थितो यज्ञोऽत्र विष्णुशब्देन विवक्षितः दक्षिणातिक्रमवेलायां तस्यातिक्रमशंका मा भूदित्यर्थः ॥२॥ यत्र स्थित्वाध्वर्युर्जुहोति तत्र तस्यान्तिकमिति नेदीयस्त्वव्यपदेशः ॥३॥ विद्ज्ञानऽइत्यस्माच्छान्दसो लङ् सिपि दश्चेति [पा° ८.२.७५.] दकारस्य रुत्वे वेरिति रूपम् । स्विष्टकृत् शोभनयागस्य कर्ता ॥४॥ होमानन्तरं प्रत्याक्रम्य ध्रुवासमञ्जनम् । ध्रुवयेति ध्रुवामित्यर्थः ध्रुवास्थस्याज्यस्य सर्वयज्ञसाधारण्याद्यज्ञस्य मध्यदेह एव ध्रुवा । आघारशेषस्य तस्यां समञ्जनाद्धि एव तस्मिन्प्रति दधाति । अर्धस्य देशभागस्य ग्रामादेः ॥५॥ ध्रुवामनु ध्रुवाभागो यजमानः उपभृद्भागः शत्रुः । उपभृतेति द्वितीयार्थे तृतीया ॥६॥ ध्रुवापेक्षया इतरा स्रुक्ः ॥७॥ प्राजापत्यस्य पूर्वाघारस्योपांशुत्वं प्रतिपादयितुं मनोवाग्भ्यां कृतं संवादमुपन्यस्यति । अहमेव भद्रः अहमेव भद्र इति स्वस्वोत्कर्षविषये ॥८॥ प्रश्नं प्रति प्रजापतिं जग्मतुः ॥११॥ विसिष्मिये विगतस्मया भग्नवीर्या बभूव । गर्भः देवमनुष्यादीनामुत्पत्तिहेतुः । अहव्यवाट् हव्यवहनस्याहेतुभूतैव ॥१२॥ तत्र एतत् वाचः सकाशात्पतितं रेतः चर्मणि अन्यस्मिन्वा यस्मिन्कस्मिंश्चित्पात्रे देवा धृतयन्तः भूत्वा च तत्प्रतिदिवसं पृच्छन्ति अत्रास्मिन्पात्रे किमेतत्प्रसिद्धं रेतः कथम्भूतमिति विचारयन्तः । विचार्यमाणानामिति [पा° ८.२.१७.] प्लुतः । अत्रैव त्याऽदिति यस्माद्देवैर्विचारितं ततस्तस्मात्स गर्भोऽत्रिः संबभूव । यतो गर्भाशयात्सृतो गर्भोऽत्रिः संपन्नः तस्मात्सृतगर्भा रजस्वला स्त्रीनाम्नात्रेयीत्याख्यायते तया योषिता सह संभाषणादिकं कुर्वन्पुरुष एनस्वी [एव स्त्री ABC] भवति । तैत्तिरीयकेऽप्याम्नातम् तन्मलवद्वाससा न संवदेत न सहासीतेति ॥ ननु यस्या गर्भोऽत्रिः संजातः सैव वागात्रेयी सर्वस्त्रीणां कथमात्रेयीत्वमित्यत आह स्त्रीरूपधारिण्या एतस्याः खलु वाग्देवतायाः एते लौकिकाः सर्वे गर्भाः सं-